

Dejiny Malokarpatskej knižnice v Pezinku

Svoju históriu otvorila knižnica 15. apríla 1953, keď Rada ONV Pezinok rozhodla o ustanovení Okresnej ľudovej knižnice s termínom začiatku činnosti 1. mája 1953.

V meste Pezinok predtým pôsobili dve verejné knižnice – slovenská a nemecká, obe založené v júli roku 1925, keď na Slovensku nadobudol platnosť zákon o verejných knižniciach č. 430/199 Sb. z roku 1919, ktorý stanovil povinné zriaďovanie verejných knižníc v obciach. Knižnice sídlili v Mestskej radnici a boli otvorené dva večery v týždni. Kronika Pezinka z roku 1933 uvádza, že slovenská knižnica obsahovala 984 kníh a mala 86 čitateľov a 1280 výpožičiek. Nemecká knižnica mala 1307 kníh, 125 čitateľov a 3847 výpožičiek. Druhá svetová vojna poznačila fondy oboch knižníc, fond nemeckej knižnice v r. 1946 prevzala do správy Matica slovenská v Martine a starostlivosť o slovenské knihy mesto Pezinok. Obec Cajla, dnes mestská časť Pezinka, mala tiež svoju verejnú knižnicu. V r. 1949 po vzniku okresu Pezinok bola Cajla k mestu pričlenená a z cajlanskej knižnice sa stala pobočka Obecnej knižnice v Pezinku.

Okresná ľudová knižnica vznikla v r. 1953 zlúčením Miestnej ľudovej knižnice v Pezinku a Štátnej doplňovacej knižnice ONV. Plnila úlohu miestnej knižnice pre obec Pezinok a metodického strediska pre miestne ľudové knižnice okresu Pezinok, ktorý vtedy zahŕňa 23 obcí.

Knižnica sa počas svojej histórie niekoľkokrát sťahovala, najprv bola umiestnená na balkóne veľkej sály Pezinského zámku, r. 1955 sa presťahovala do priestorov Krajského domu osvety v Zámockom parku, kde mala 3 miestnosti, v r. 1960 získala nové priestory po OV KSS, v budove susediacej so súčasným sídlom knižnice. Do terajších priestorov, ktoré vznikli rekonštrukciou a prístavbou budovy – bývalého sídla Zboru národnej bezpečnosti, sa knižnica presťahovala v r. 1992.

Svoju činnosť začínala knižnica začínala s 3 164 zv. kníh a v prvom roku fungovania sa zapísalo 672 čitateľov. Poskytovala knižničné služby širokému okruhu čitateľov, bola v pravom slova zmysle verejná. Okrem výpožičných služieb už od svojho začiatku pripravovala besedy o knihách, hlasné čítania, stretnutia so spisovateľmi, výstavy kníh. Prvou riaditeľkou knižnice sa stala p. Mária Kočišová, prvou knihovníčkou Mária Mlynková. (foto). Od októbra 1954 pôsobila vo funkcii riaditeľky Mária Sobolichová, od r. 1958 Eva Ružičková.

V roku 1960 prišlo v Československu k územnej reorganizácii a bol vytvorený okres Bratislava-vidiek zlúčením 3 okresov – Pezinok, Malacky a Senec. Knižnica mala teda v metodickej starostlivosti knižnice obcí z 3 okresov, spolu 67 knižníc. Okres bol rozsiahly, preto bola vytvorená v roku 1961 samostatná funkcia metodičky, prvou bola pani Elena Stanková.

Knižnica po presťahovaní sa do nových priestorov rozšírila svoje služby. Vytvorené bolo oddelenie politicko-náučnej literatúry, oddelenie beletrie s čítárňou a detské oddelenie, neskôr oddelenie poľnohospodárskej literatúry so študovňou. Od roku 1964 pribudlo oddelenie náučnej literatúry.

Práca s čitateľom bola živá od začiatku činnosti – pripravovali sa besedy o knihách, hlasné čítania, stretnutia so spisovateľmi, výstavy kníh. 60-te roky boli charakteristické aj organizovaním veľkých okresných čitateľských konferencií zameraných najmä na sovietskych

autorov. V roku 1962 pracoval pri oddelení mládežnícky krúžok poézie a neskôr čitateľský krúžok dospelievajúcej mládeže. V roku 1965 sa pri knižnici vytvoril Klub mladých čitateľov.

Od februára 1966 nastúpila do funkcie riaditeľky Mária Argyelánová, ktorá bola najdlhšie pôsobiacou riaditeľkou, do r. 1981. Zlepšilo sa vybavenie knižnice, k mennému a názvovému katalógu pribudol systematický katalóg. Otvorená bola pobočka pri Západoslovenských tehelních Pezinok. Posilnila sa metodická činnosť, 2 metodičky pomáhali knižniciam pri revíziách fondov, robili základné súpisy, podieľali sa na vytváraní katalógov, pripravovali pre vedúcich profesionálnych knižníc pravidelne mesačne pracovné porady, uskutočňovali školenia pre dobrovoľných knihovníkov

70-te roky sa niesli v znamení politických výročí a jubileí, čo ovplyvnilo aj typ pripravovaných podujatí. Narastal knižničný fond, počet čitateľov aj výpožičiek. V r. 1961 knižničný fond obsahoval 11 299 zv. kníh, 1 061 čitateľov a 18 560 výpožičiek. V roku 1972 začala knižnica so získavaním a bibliografickým spracovaním regionálnej literatúry a osobností okresu Pezinok. Otvorená bola ďalšia pobočka. Z okresu Bratislava-vidiek bolo odčlenených 7 knižníc do veľkej Bratislavy. Počet knižníc z 69 sa znižuje na 62. Metodické oddelenie začalo viac venovať i závodným knižniciam. Okresná knižnica v Pezinku stala osobným úradom profesionálnych knižníc. Finančné prostriedky na mzdy a knižničný fond boli sústredené v Okresnej knižnici v Pezinku, prostriedky na prevádzku dostávali knižnice od mestských a miestnych národných výborov. Výber literatúry zabezpečovali metodici a pracovníci získavania a spracovania knižničných fondov

Začiatkom 80-tych rokov počet čitateľov prekročil číslo 3000. Rozšírilo sa oddelenie pre deti a mládež a získal sa tak priestor pre kolektívne podujatia. Po veľkolepých podujatiach zameraných na prezentáciu sovietskej literatúry a autorov sa knižnica začala orientovať skôr na slovenskú literatúru. Usporadúvalo sa veľa besied, literárnych aj vzdelávacích kvízov, autorských čítaní – pre deti, mládež, pracovníkov závodov, odborové a iné organizácie a širokú verejnosť. Po odchode p. riaditeľky Argyelánovej do dôchodku v r. 1981 pôsobila krátko vo funkcii riaditeľka Ľudmila Cébrová, neskôr bola vedením knižnice poverená Viera Kadnárová a od decembra 1982 knižnicu riadila Tatiana Kročková. Zlepšilo sa finančné zabezpečenie jej činnosti vrátane doplnovania. V r. 1985 pribudlo do knižničného fondu 7 384 zväzkov kníh, čo bol najväčší prírastok v histórii knižnice. Knižničný fond prekročil hranicu 100 tisíc zväzkov. V tomto roku sa po dlhých prípravách sa začala stavba novej budovy knižnice.

Spoločensko-politické zmeny po roku 1989 sa premietli do činnosti knižnice, a to v pozitívnom aj negatívnom zmysle. Knižnica sa delimitovala pod nového zriaďovateľa – Ministerstvo kultúry SR. Zaviedli sa prísne ekonomické a úsporné opatrenia, ale pozitívnu črtou tohto obdobia boli účelovo určené finančné prostriedky na nákup kníh. Na úseku metodiky ostala jedna pracovníčka. Utlmila sa systematická práca so školskými a závodnými knižnicami, spolupracovali sme s nimi len na požiadanie. Nastalo obdobie očisty knižničných fondov od multiplicitnej a obsahom zastaralej literatúry, pri ktorom opäť pomáhala metodické oddelenie.

Organizačná štruktúra a činnosť sa významne zmenila po ukončení rekonštrukcie a prístavby budovy v roku 1992. Knižnica mala vytvorené vhodné priestorové podmienky na svoju činnosť. Zlúčením fondov oddelenia pre dospelých a politického oddelenia sa vytvorilo oddelenie beletrie a náučnej literatúry pre dospelých a čitateľ periodík. Oddelenie regionálnej

literatúry bolo konečne prístupné pre verejnosť v priestoroch študovne. Otvorilo sa pekné a priestranné oddelenie pre deti a mládež. Od roku 1995 začala knižnica vydávať knihovnícky časopis OČK(o) o činnosti knižníc okresov Pezinok, Malacky a Senec. Jeho vydanie zabezpečuje útvár metodiky.

Po poklese čitateľov po r. 1989 ich počet od r. 1993 rástol, kulminoval v r. 1996, keď dosiahla 4 741 čitateľov a 213 718 výpožičiek.

Pri organizácii podujatí pre verejnosť sa knižnica preorientovala od akcií s masovou účasťou ku komornejším podujatiam bez politického akcentu. Pribudli nové druhy podujatí, súťaž o kráľa detských čitateľov, vlastivedná súťaž Poznaj svoje mesto, knižnica sa zapojila do podujatia Noc v knižnici, Týždňa slovenských knižníc, Mesiaca slovenskej a českej kultúrnej vzájomnosti, literárne kvízy a súťaže. Knižnica venovala veľkú pozornosť príprave podujatí na podporu čítania pre všetky vekové skupiny čitateľov už od predškolského veku.

V roku 1993 sa začal prechod služieb knižnice do elektronického prostredia zakúpením prvého počítača a systému CDS/ISIS pre spracovanie regionálnej bibliografie a rešeršnú činnosť. V roku 1998 sme začali spracovávať v KIS Rapid Library, od roku 2000 mohli čitatelia využívať katalóg OPAC.

V roku 1996, po vytvorení nových územných celkov sa naša knižnica stala regionálnou knižnicou pre okresy Pezinok, Malacky a Senec. Bývalý okres sa rozdelil na 3 okresy. Do okresu Malacky pribudlo 6 obcí z okresu Senica a do okresu Senec 8 obcí z okresu Galanta.

V roku 1996 sa knižnica delimitovala pod Krajský úrad v Bratislave. Po vytvorení tzv. RKC -regionálnych kultúrnych centier alebo intendatúr knižnica po prvýkrát v histórii stratila právnu subjektivitu a stala sa špecializovaným zariadením Malokarpatského kultúrneho centra. Z Okresnej knižnice Pezinok bola premenovaná na Malokarpatskú knižnicu v Pezinku. Jej odborné činnosti ostali zachované, avšak príspevok na činnosť bol radikálne znížený. Najviac sa to odrazilo v oblasti doplňovania knižničného fondu. Knižnica sa snažila získavať prostriedky na svoju činnosť od sponzorov, prevažne miestnych podnikateľov a živnostníkov. Veľmi pomohla podpora mesta Pezinok, ktoré v Programovom vyhlásení Mestského zastupiteľstva v Pezinku na roky 1999 – 2002 zakotvilo záväzok každý rok prispievať Malokarpatskej knižnici na doplňovanie knižničného fondu. Zároveň prispievalo aj na činnosť oddelenia pre deti a mládež. Táto podpora podujatí pre deti vďaka mestským dotáciami trvá do súčasnosti.

1. apríla 1999 boli intendantúry zrušené, knižnici sa vrátila právna subjektivita a prešla pod priame riadenie Krajského úradu v Bratislave, v novembri 1999 sa novou riaditeľkou Malokarpatskej knižnice v Pezinku stala pani Mgr. Anna Gašparovičová.

V roku 2002, bola knižnica po decentralizácii štátnej správy delimitovaná pod Bratislavský samosprávny kraj.

Knižnica pokračovala v automatizácii služieb, začiatkom r. 2001 bola s finančným príspevkom Okresného úradu práce v Pezinku zriadená multimedialná študovňa a 1. septembra 2001 zahájená prevádzka automatizovaného výpožičného systému Rapid Library v oddelení pre deti.

V roku 2003 pri 50. výročí vzniku, obsahoval knižničný fond 95 253 zväzkov, knižnicu využívalo 3878 registrovaných používateľov, počet výpožičiek bol 174 565.

Malokarpatská knižnica v Pezinku získala Medailu za zásluhy o rozvoj mesta Pezinok za jej 50 ročnú činnosť v prospech obyvateľov mesta a historicky prvý Pamätný list predsedu Bratislavského samosprávneho kraja za dlhoročný prínos v oblasti vedomostných, kultúrnych a informačných služieb, ktoré kvalitne a na vysokej úrovni poskytuje obyvateľom regiónu.

Od roku 2005 bola knižnica spoluorganizátorom Medzinárodného literárneho festivalu Jána Smreka. Vďaka hlavnému organizátorovi Milanovi Richterovi sme mali možnosť privítať desiatky spisovateľov z celého sveta. Od roku 2007 pripravujeme letný literárny festival Literárny kolotoč, spočiatku sústredený na pezinských autorov, neskôr sme záber rozšírili a v roku 2012 sme napr. prestavili niektorých finalistov literárnej súťaže Anasoft Litera.

V roku 2005 knižnica vypracovala projekt Modernizácia knižnično-informačných služieb a získala finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ, ktoré umožnili zabezpečiť moderné počítačové vybavenie pre čitateľov a zamestnancov, knižničný systém ARL a spustiť prvú webovú stránku knižnice. V roku 2007 boli všetky činnosti knižnice plne automatizované. Od r. 2011 využíva Malokarpatská knižnica v Pezinku knižničný systém CLAVIUS. V ďalších rokoch sa najmä prostredníctvom projektov do grantového systému MK SR podarilo získať prostriedky na elektronickú ochranu knižničného fondu a skvalitnenie výpožičného procesu knižnice ako aj na akvizíciu.

V roku 2012 nastala výmena vo vedení knižnice, po odchode pani riaditeľky Gašparovičovej do dôchodku knižnicu vedie Daniela Tóthová. Rok knižnica ukončila s knižničným fondom vo veľkosti 93 856 kj a prírastkom 4 473 knižničných jednotiek. Služby knižnice využilo 3 483 zaregistrovaných čitateľov a podujatia navštívilo 39 705 návštevníkov. Pripravujeme kultúrne aj vzdelávacie podujatia, propagujeme regionálnych autorov a osobnosti ako aj regionálnu históriu a tradície. Tradične majú veľký úspech podujatia pre deti, organizujeme pravidelné podujatia v rámci cyklov na podporu čítania:

- *Hodiny knižničnej gramotnosti* – pre deti predškolského veku a žiakov ZŠ, zamerané na základnú orientáciu v knižnici, vyhľadávanie informácií a zoznámenie s literatúrou, spisovateľmi a ilustrátormi;
- *Čítanie je IN* - cyklus určený všetkým vekovým kategóriám detských čitateľov na podporu čítania detí v spolupráci so školami;
- *V knižnici sa nenudíme* - súťaže, tvorivé dielne, stretnutia pre prázdninujúce deti počas letných prázdnin;
- *Popoludnia s rozprávkou* – pre školské kluby, špeciálne ZŠ v Modre a v Pezinku a zariadenie sociálnej starostlivosti Hestia;
- *Kým školský zvonček zazvoní* - informačná výchova pre deti predškolského veku;
- *Literárno-výtvarné súťaže*- s mesačne vyhlasovanými témami a víťazmi.

Druhou najpočetnejšou skupinou návštevníkov podujatí sú seniori, ktorí vítajú podujatia týkajúce sa historických udalostí nášho mesta a okolia.

V metodickej pôsobnosti máme v súčasnosti 65 knižníc. 1 pracovníčka metodiky, ktorá je zároveň vedúcou oddelenia bibliografie, prostredníctvom metodicko-inštruktážnych návštev a konzultácií rieši otázky vzdelávania nových obecných knihovníkov, prevádzky knižnice, námetov na podujatia, komunikuje so zriaďovateľmi a redakčne pripravuje časopis OČK(o).

Dôležitou časťou regionálnych funkcií je budovanie a sprístupňovanie fondu regionálnych dokumentov. Začínalo sa v roku 1972 zbieraním regionálnych periodík a budovaním výstrižkovej databázy článkov z novín a časopisov. Pokračovalo súpismi regionálnych článkov v tlačenej forme. Od roku 1994 sa vytvárala databáza regionálnych dokumentov v systéme CDS/ISIS, v r. 1998 bola prekonvertovaná do systému Rapid Library, neskôr ARL a v roku 2011 do systému CLAVIUS.

V rámci svojich regionálnych funkcií sme okrem vytvárania databáz regionálnych osobností a dokumentov začali v r. 2013 vytvárať databázu objektov drobnej architektúry miest a obcí Bratislavského samosprávneho kraja. V rámci projektu Nedajme zahynúť dedičstvu predkov fotografujeme drobné objekty a spolu s informáciami o daných objektoch ich zverejňujeme na webe dedicstvopredkov.sk.